واشنتۆن نیگەرانە و باڵیۆزەکەی "دەستێوەردان" دەکات و هاوپەیمانی نێوان تەقەدوم و سەدرییەکان حکومەتی سودانی دەڕوخێنن

لە چواردەی تشرینی دووەمدا یەکەم پێشینەی لەو جۆرە دەردەکەوێت، بەپێی وەسفی ئەنجومەنی ئەتڵەسی، دوای ئەوەی دادگای باڵای فیدراڵی هەڵوەشاندنەوەی ئەرکی سەرۆکی پەرلەمانی عێراق مەحەممەد حەلبووسی و لەکار لابردنی ڕاگەیاند، جگە لە تاوانبارکردنی بە چەندین تۆمەت، لەوانە "ساختەکاری، خراپ بەکارهێنانی دەسەڵات و پێشێلکردنی سوێندی فەرمی"، بەپێی بڕیاری دادگا بە لابردنی سەرۆکی پەرلەمان لە پۆستەکەی و دەستپێکردنی پرۆسەی یاسایی لە دژی ئەو تۆمەتانەی لە دژی ئەنجام دراوە، دوای شەڕێکی یاسایی هات دژی یەکێک لە ئەندامانی پێشووی پەرلەمانی حیزبەکەی، لەیس دلەیمی، کە حەلبووسی تۆمەتبار کرد بە تۆمارکردنی دەست لەکارکێشانەوەی لە کاتێکی پێشوو و بەکارهێنانی بۆ فشارخستنە سەری بۆ تێپەڕاندنی ئەو بڕیارانەی کە ئەو پشتیوانی لێدەکات، شتێک کە یاسای عێراقی بە پێشێلکردنی سوێندخواردن و خراپ بەکارهێنانی دەسەڵات دادەنێت.

دەرئەنجامەکانی لابردنی حەلبووسی لە پۆستەکەی بەخێرایی دەرکەوت لەگەڵ ڕاگەیاندنی دەستلەکارکێشانەوەی چەند بەرپرسێک، بەتایبەتی وەزیرانی پلاندانان و پیشەسازی و ڕۆشنبیری، کە لەلایەن سەرۆک وەزیرانی عێراق مەحەممەد شەیاع سودانییەوە ڕەتکرایەوە و ڕاستەوخۆ گەڕانەوە بۆ پۆستەکانیان، لە کاتێکدا هەواڵەکان دەربارەی دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامانی پارتی تەقەدوم کە

محەممەد حەلبووسی سەرکایەتی دەکات لە پەرلەمان بەردەوامن، کە نیگەرانی ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکای بەرزکردەوە کە لەسەر هەڵەی قەیرانەکە بڕیارەکەی دادگاکە، کە بە "تەمییز ناکرێت"، کاریگەرییەکەی لەسەر ئاستی هەرێمی و نێودەوڵەتی بەجێهێشت، دوای ئەوەی ڕاپۆرتی ڕۆژنامەوانی زۆر لەسەر ئەم پرسە ڕاپۆرتیان بڵاوکردەوە، گرنگترینیان لەلایەن ڕۆژنامەی ئیسرائیلی The Jerusalem Post، کە تیایدا نووسیویەتی "ئەو تۆمەتانەی کە بەدوای حەلبووسیدا دەچن کە دەیەویست دۆخی عێراق لەگەڵ ئیسرائیل ئاسایی بکات و ئیمزاکردنی گرێبەستێک لە ڕێگەی حیزبەکەیەوە لەگەڵ کۆمپانیایەکی ئیسرائیلی (گومانلێکراوە)".

ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا لەژێر "نیگەرانییە" سەبارەت بە "کاریگەری سیستەمی سیاسی عێراق کە لەسەر بنەمای تایەفەیی دروستکراوە"، بەپێی وەسفی ئەتڵەسی، ئەمەریکا هەوڵەکانی خۆی دەستپێکرد بۆ "چارەسەرکردنی قەیرانەکە"، هەروەک لەلایەن تۆڕی عەرەبی نوێوە پشتڕاستکراوەتەوە کە باڵیۆزی ئەمەریکا ئەلینا ڕۆمانۆسکی لە 16 ئەم مانگەدا لەگەڵ سەرۆکی ئەنجومەنی باڵای دادوەری عێراق، فایەق زەیدان کۆبووەوە و سەرۆکی لەکارکراوی پەرلەمان محەممەد حەلبووسی بە هەوڵی کۆتایی هێنان بە کێشەکە.

ئەتڵەسی سەبارەت بە قەیرانی لەکارکردنی حەلبووسی لە پۆستەکەیدا، پشتڕاستی کردەوە کە کێشەکان بە لابردنی پەرلەمانتاری پێشووی پەرلەمانی عێراق لەیس دلەیمی دەستی پێکردووە، کە سکاڵایەکی یاسایی دژی حەلبووسی تۆمارکرد و تۆمەتباری کرد بە "ساختەکاریی" لە دەست کارکێشانەوەکەی و بەکارهێنانی بە دەرکردنی لە ئەنجومەنی نوێنەران بەبێ ئاگاداری پەرلەمانتاری لەناوبراو، جگە لە بانگەشەکانی دیکە، دیارترینیان کە لەلایەن ئەندامی پەرلەمان باسم خەشان تۆمارکرابوون دژی حەلبووسی.

ئەندامانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق، لەنێویاندا کوردەکان کە ناویان ئاشکرا نەکرد، بە TNAیان وت، بڕیاری لابردنی حەلبووسی لە پۆستەکەی " پێشێلکردنی دەستووری عێراقە" و جەختیشیان کردەوە لەوەی "دادگای باڵای فیدراڵی دەسەڵاتی ئەوەی نییە ئەندامەتی هیچ ئەندامێکی پەرلەمانی عێراق هەڵبوەشێنێتەوە"، بە سەرۆکیشەوە، شتێک کە ئەنجومەنەکە خۆی پشتڕاستی کردەتەوە بە ڕەتکردنەوەی بابەتەکانی پێشوو کە داوای لابردنی ئەندامانی پەرلەمانیان دەکرد.

ئەو پەرلەمانتارەی کە لە سەرەوە ئاماژەیان پێکراوە ئەنجومەنی باڵای دادوەری تۆمەتبار دەکەن بە دەرکردنی بڕیارێکی "سیاسی" و جەختیان لەوە کردەوە کە "بڕیاری لابردنی حەلبووسی تەنها پێشێلکردنی دەستووری عێراق نییە، بەڵکو ئامانجێکی سیاسییە کە لەلایەن ئەنجومەنی دادوەرییەوە لەژێر فشاری لایەنە شیعەکانی دەسەزی ئێراندا ئەنجام دەدرێت"، لێدوانەکانی نوێنەرەکان ڕەنگدانەوەی لێدوانەکانی دیکەی ئەندامانی دیکەی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق بوو، هەروەها بە توانایەکی ڕانەگەیەنراو، کە تیایدا بە تۆڕی TNA پشتڕاستیان کردەوە کە بڕیارەکەی دادگا ناتوانرێت بە "نادەستووری" وەسف بکرێت.

دادگاکە بۆی دەرکەوت کە حەلبووسی تاوانی ساختەکاری ئەنجام داوە بە نووسینی دەست لەکارکێشانەوەیەک

کە بە ئەندامەکی چالاکی پەرلەمان دانراوە، ئەمەش پێشێلکردنی گەورەی ئەو سوێندەیە کە لە کاتی وەرگرتنی ئەرکەکانیدا خواردویەتی.

تۆڕەکە هەروەها ڕاپرسییەکی لەسەر بۆچوونی پسپۆڕانی یاسایی کرد، کە ئەوەیان پشتڕاستکردەوە، بەپێی ئەوەی کە دادگای باڵای فیدراڵی عێراق نەیویستووە ڕێگە بە حەلبووسی بدات بڕیارەکە وەک پڕوپاگەندەی سیاسی بەکاربهێنێت، کە دەڵێن لەگەڵ بڕگەکانی دەستووری عێراقدا هاوتایە و ڕوونیشیکردەوە کە "تۆمەتبارکردن و تاوانبارکردنی حەلبووسی بە تاوانی ساختەکاری وای لێدەکات لەنێو ئەو کەسانەدا بێت کە ڕووبەڕووی کەیسەکانی (درۆ) و پێشێلکردنی سوێند تۆمەتبار بکرێت"، لە ڕاپۆرتێکدا کە لە حەقدەی تشرینی دووەم بڵاوکرایەوە پشتڕاستی کردەوە کە حەلبووسی "بە هیچ شێوەیەک نکۆڵی لەو تۆمەتانە نەکردووە کە لەلایەن دادگاوە لە دژی تۆمارکراون لەنێو ئەو سکاڵا یاساییانەی کە لە دژی تۆمارکراون"، لەوانە تۆمەتەکانی پەیوەست بە "هەوڵدان بۆ ئاساییکردنەوەی پەیوەندی عێراق لەگەڵ ئیسرائیلدا"، کە تۆڕی عەرەبی نوێ ئاماژەی پێدا، کە لەژێر پۆلێنی ئەو کەسانەدایە کە تاوانبارکراون.

بەگوێرەی ڕۆژنامەی ئیسرائیلی The Jerusalem Post، کەیسەکانی دژ بە حەلبووسی تەنها لەو تۆمەتانەدا نەوەستاون کە لەسەری ڕەتکراونەتەوە، کە دەڵێت ئەو تۆمەتانەی لە دژی ئەو کراوە بریتین لە "هەوڵدان بۆ ئاساییکردنەوەی پەیوەندی عێراق لەگەڵ ئیسرائیل و واژۆکردنی گرێبەستێک لەگەڵ کۆمپانیایەکی ئەمەریکی کە پشتیوانی لە ئیسرائیل دەکات، کە تا ئێستا هیچ بەڵگەیەک نییە"، سەرەڕای ئەوەی ئاژانسی «موتەڵع» بەڵگەنامە فەرمییەکانی بڵاوکردەوە، لەوانە ئەو گرێبەستانەی کە مەحەممەد حەلبووسی لەگەڵ کۆمپانیایەکی ئەمەریکی بۆ ئاساییکردنەوەی پەیوەندی عێراق و ئیسرائیل واژووی کرد.

عەلی زوبەیدی ئەندامی پەرلەمانی هاوپەیمانی فەتاح بە کوردستان 24ــی ڕاگەیاند، کە بڕیارەکەی دادگای فیدراڵی دژ بە حەلبووسی ئێستا ڕێگری دەکات لەوەی بچێتە دەرەوەی عێراق، جگە لە "سەپاندنی مانەوەی بەزۆر" بەسەریدا، بەهۆی پەیوەندییەکەی لەگەڵ پرسی ئاساییکردنەوەی پەیوەندییەکان لەگەڵ ئیسرائیلدا و جەختی لەوە کردەوە کە "هەوڵەکانی ئاساییکردنەوە پەیوەندی لەگەڵ ئیسرائیل لەگەڵ لابردنی حەلبووسی لە پۆستەکەی لابراوە".

باڵیۆزی ئەمەریکا دەستوەردان دەکات و واشنتۆن "نیگەرانە" و لە یەکەم کاردانەوەکانی سەرەکی پەرلەمان لەکارکراو، مەحەممەد حەلبووسی بڕیارەکەی دادگای فیدراڵی بە "سەیروسەمەرە" وەسف کرد، بە "کردەوەیەک کە لەلایەن لایەنە شاراوەکان ئەنجام دراوە کە هەوڵی نەهێشتنی سەقامگیری ئەمنی لە عێراقدا دەدەن"، کە ئەنجومەنی ئەتڵەسی لە ڕاپۆرتەکەیدا پشتڕاستی کردەوە کە حەلبووسی سەر بە سوننەیە کە سیاسەتمەدارانی سوننە هەتا ئەم دوایانە ئەوەیان لەپشت گرتووە"، ئەنجومەنەکە جەختی لەوەش کردەوە کە بەڕێوبەرایەتییەکەی ئەمەریکا لابردنی حەلبووسی بە "هۆکارێک دەبینێت کە هەڕەشە لە

سەقامگیری پرۆسەی سیاسی لە عێراق بکات"، جەختکردنەوە لەسەر ئەوەی دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامانی پەرلەمانی سەر بە حیزبی تەقەدوم بە سەرۆکایەتی حەلبووسی دەبێتە هۆی دووبارەبوونەوەی ئەزموونی ڕەوتی سەدر لە ساڵی 2022 و دەرچوونیان بە تەواوی لە پرۆسەی سیاسی، کە دەبێتە هۆی ئەوەی کورسییەکانی پارتی تەقەدوم، گەورەترین پارتی سوننە، لە بەرژەوەندی بزووتنەوەی عەزم بە سەرۆکایەتی خەمیس خەنجەر بێت، کە ئەنجومەنەکە دەڵێت: دەبێتە هۆی "ناکۆکییەکی ناوخۆیی سوننەکان که له نێوان لایەنە شیعەکاندا ڕوویداوه، دوای کشانەوەی سەدرییەکان و کوردەکان"، به ئاماژە بە ناکۆکییەکانی نێوان پارتی دیموکراتی کوردستان و یەکێتیی نیشتمانی کوردستان.

هەڕەشەی حەلبووسی بۆ "بوونی ئامانجکردنی سیاسی و پەراوێزخستنی سوننەکان" بە دەرکردنی لە پەرلەمان، بەپێی وەسفی ئەنجومەنەکە، نیگەرانی بەڕێوەبەرایەتی ئەمەریکای بەرزکردەوە لەوەی کە سیستەمەکەی ئێستا لەسەر بنەمای کۆتای تایەفەیی لە ئەنجامی ناکۆکییە ناوخۆییەکاندا ڕووبەڕووی "شکاندن"ـی زیاتر دەبێتەوە، جگە لەو قسانەی کە لەلایەن حەلبووسی ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا لە کاردانەوەیەکی ڕاستەوخۆدا بەرامبەر بڕیارەکەی بۆ لابردنی حەلبووسی، باڵیۆزی خۆی لە عێراق ئەلینا ڕۆمانۆسکی نارد کە تۆڕی عەرەبی نوێ ئاشکرای کرد لە 16 تشرینی دووەمدا کۆبوونەوەیەکی لەگەڵ سەرۆکی ئەنجومەنی باڵای دادوەری فایق زەیدان ئەنجامداوە، لە هەنگاوێکدا کە تۆڕەکە بە "دەستوەردانی ڕاستەوخۆی ئەمەریکا" لە قەیرانی سیاسی ئێستای عێراق وەسف کرد.

هەروەها جەختی لەوە کردەوە کە گفتوگۆکانی باڵیۆزی ئەمەریکا لەگەڵ فایەق زێدان، جەختکردنەوە لەسەر ڕێزگرتن لە دەستووری عێراق و شوێنکەوتنی ڕێوشوێنە یاساییەکان و پاراستنی سەربەخۆیی دەسەڵاتی دادوەری عێراق بە دوورکەوتنەوە لە ئۆپەراسیۆنە سیاسییەکان لەخۆ دەگرێت، هەروەها باڵیۆزی ئەمەریکا لە هەمان ڕۆژدا لەگەڵ حەلبووسی کۆبووەوە و لە ڕێگەی تویتەرەوە پشتڕاستی کردەوە کە لەگەڵ مەحەمەد حەلبووسی قسەی کردووە سەبارەت بە "پێشکەوتنە سیاسییەکانی ئەم دواییە و بارودۆخی ئەمنی" و ئاماژەی بە نیگەرانییەکانی ئەمەریکا کرد سەبارەت بە جیابوونەوەیەکی سیاسی کە دەبێتە هۆی "ئەنجامی نەرێنی" لەسەر ڕژێمی ئێستا، جگە لە بارودۆخی ئاسایشی جێگیری ئێستا.

تۆڕەکە هەروەها لە ڕێگەی سەرچاوەیەکی خۆیەوە ئاشکرای کرد کە باڵیۆزی ئەمەریکا "ناوبژیوانی" نێوان فایەق زێدان و حەلبووسی کردووە بۆ گەیشتن بە ڕێککەوتنێک کە تێیدا حەلبووسی بگەڕێتەوە بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمان و ڕێوشوێنە یاساییەکانی ئێستا لە دزی ڕادەگرێت، کە ئەو سکاڵایە دەگرێتەوە کە لەلایەن پەرلەمانتار باسم خەشان تۆمارکراوە و حەلبووسی تۆمەتبار دەکات بە "هەوڵدان بۆ ئاساییکردنەوەی پەیوەندی عێراق لەگەڵ ئیسرائیلدا".

ئەنجومەنی ئەتڵەسی لە ڕاپۆرتێکی دواتردا ئەوەی پشتڕاستکردەوە کە حکومەتی عێراق ئاگاداری "ترس" و "کاریگەرییە نەرێنییە بەرچاوەکانی" ئەمەریکایە کە دەڵێت لەوانەیە بکەوێتە سەر حکومەتی مەحەمەد شەیاع سودانی ئەگەر حەلبووسی بە تەواوی لە پرۆسەی سیاسی دووربخرێتەوە و جەختی لەوە کردەوە کە

سودانی لە یەکەم هەنگاوەکاندا کە خواستی خۆی نیشاندا بۆ کۆنترۆڵکردنی قەیرانەکە، دەست لەکارکێشانەوەی هەرسێ وەزیری ڕۆشنبیری ئەحمەد بەدرانی و وەزیری پلاندانان مەحەممەد تەمیم و وەزیری پیشەسازی خالید بەتال ڕەتکردەوە کە لە وەزارەتی ناوخۆدا بێ، هەروەها جێی ئاماژەیە باڵیۆزخانەی ئەمەریکا ڕەتیکردەوە وەڵامی پرسیارەکانی تۆڕی عەرەبی نوێ بداتەوە سەبارەت بە نێوەندگیرییەکەی ڕۆمانۆسکی و هۆکارەکانی هەوڵدان بۆ گەڕاندنەوەی حەلبووسی بۆ پۆستەکەی سەرەڕای بڕیاری کۆتایی دادگا.